

Nielsen og K. Ravn, til hvilke Højsåb ro slutter sig subsidiært, kan ikke se rettere, end at det af Ministeren fremsatte Lovforslag i alt for høi Grad bygger paa det Grundlag for Almueskolevæsenets Ordning, som blev givet i 1814 under en ganske anden Statsforfatning end den, som siden 1849 har skullet bære Folkets Udvikling. Ligesom dengang lægger det Ledelsen og Styrelsen i Regjeringens Haand og overlader til den at bestemme, hvilke Krav der inden meget vide Grændser skal gjøres til de enkelte Kommuner, uden at der indrømmes disse nogen virkelig Selvbestemmelsesret, og det uagtet Skolevæsenet dog fremdeles betragtes som et kommunalt Anliggende, og Udgiften til det væsentlig udredes kommunevis. Ved de vigtigste Afgjørelser, saasom om Skolernes Antal og Distrikter, Lærernes Lønninger, Undervisningens Løber, Læregjenstandenes Omfang og Fordeling o. s. v., faae de enkelte Kommuner kun Ret til at blive hørte; billiges deres Mening ikke af Skoleinspektionen, afgjøres Sagen af Ministeren (§ 18). Gjennem en Overtskoleinspektør og 21 Skoleinspektører kan ikke blot hans Dø, men ogsaa hans Haand strække sig selv til næsten den mindste Enkeltighed i det hele Land, og paa aarlige Møder af dem i Kjøbenhavn kan der sørges for en Ensformighed i Udviklingen, som kan være meget tiltalende for en energisk, selvtilidsfuld Hænderhaver af Statens Myndighed, paa dette Omraade, men som umulig kan gennemføres uden at komme i Strid med Kommunernes billige Krav, og derved ikke alene tilintetgjøre deres Ansvarfølelse men ogsaa vække en Utilfredshed og Uvillie, som vil berøve Statens Foranstaltninger den virksomme Bistand i Kommunen og i Hjemmet, uden hvilken de ikke kunne naae deres Maal. Modsatningen vil føles saa meget stærkere, som en saadan fra en enevældig Formynderregjering nedartet Ordning er i den fuldeste Strid med den personlige, kommunale og politiske Selvstændighed, som Grundloven har tilfikkret Landets Borgere, og som disse har for sig mere lære at sætte Pris paa. Der kan ikke være Tvivl om, at den altfor ringe Deltagelse, Kommunerne paa mange Steder have for deres offentlige Skolevæsen, og som saaledes svarer til den Iver, man, uagtet alle Hindringer i den nuværende Ordning af Skolevæsenet, finder for Oprettelsen og Benyttelsen af Friskoler, Folkehøjskoler og lignende privat Virksomhed, — for en meget væsentlig Del stammer fra den fløende Virkning, Statens Anordninger i Modsatning til Kommunernes Billie eller Ønsker maa øve paa selvstændige Mænd, og selv de senere har have neppe været uden Vidnesbyrd i saa Henseende.

Det har derfor ogsaa, siden Folket fik Del i den frie Forfatnings Goder, maattet være en vigtig Opgave for Statsmagten at ordne Skolevæsenet i Overensstemmelse med de forandrede For-

hold, for at dets videre Udvikling kunde faae den Støtte i Befolkningens og Kommunernes Deltagelse og Selvvirksomhed, som den hidtil altfor meget har savnet; men desværre have forskellige Forslag, som ere fremkomne fra Regjeringen, saa langt fra søgt at fuldbyrdiggøre Kommunernes i Grundloven hjemlede Ret til under Statens Tilfyn selvstændig at styre deres Anliggender, at de tværtimod ere gaaede i modsat Retning og ifkun videre have villet udvilde Regjeringsmyndigheden. De have derfor heller ikke kunnet trænge igjennem, og Skolevæsenets Ordning er endnu i Almindelighed som før 1849, hvad der er saa meget mere paafaldende og beklageligt, som man i de store Offre, Kjøbenhavns Kommune har bragt Udviklingen af sit Skolevæsen, turde have et levende Vidnesbyrd om Virkningen af en større kommunal Selvstændighed ogsaa paa dette Omraade. Ifkun et Par mindre Love af 2den Mai 1855 og 30te September 1864, ligesom enkelte Bestemmelser i Loven af 8de Marts 1856, som samtlige ere udgaaede af Folkethingets Forslagsret, have peget paa den ny Vej, der skulde betredes. Under Forhandlingerne om Regjeringens Forslag har et Fjertal i Folkethinget og et Mindretal i Landsstinget oftere søgt at fremsætte Grundtræk til en ny tidsvarende Ordning, saaledes i Folkethinget i Samlingen 1872—73 og i Landsstinget i Samlingen 1873—74 (jfr. 1877—78), men de have tillige søgt Banfælgighederne ved med de Kræfter og den Tid, der stod til deres Naadighed, at magte en Opgave, som greb saa dybt ind i mange forskjelligartede Forhold, der havde fæstnet og forgrenet sig i mere end et halvt Aarhundrede. Og saa dette Mindretal har tilfulde søgt disse Banfælgigheder, som kun i ringe Grad formindskedes ved de Oplysninger, Udvalget erhvervede omkring fra Kommunerne, især da de først kom det i Hænde, efterat dets Arbejde var saagodt som afsluttet. Det havde derfor ønsket, i Lighed med hvad der skete i 1855 og 1864, at kunne indskrænke sig til at foreslaa enkelte mindre Ændringer i det bestaaende, hvor der søltes mest Trang til saadanne f. Ex. angaaende Lærere, Embedernes Lønninger og Besættelsesmaade; men efter det Omfang, Lovforslaget havde, og den Støtte, det i saa Henseende fandt i Udvalget, har det ikke desmindre troet at maatte i flere Retninger søge at give sit Bidrag til Opgavens Løsning, saa meget mere som Omstændighederne mere end hidtil havde viist Nødvendigheden af at hævde Kommunernes Selvstændighed. Det har endog troet at burde forme sine Tanker i bestemte Lovparagrafer og saaledes forelægge dem til Afstemning i Thinget, uagtet det fuldt vel erkjender, at de i Enkeltighederne kunne trænge til mange Ændringer, før de kunne træde ud i Livet; thi ifkun igjennem en saadan nærmere Udførelse forekom det Mindretallet, at dets og Thingets Tanker kunde komme til fuld Forstaelse for Andre.